

Lối sống

2

Tập thể tác giả Nhóm Cánh Buồm

Tập thể tác giả nhóm Cánh Buồm
Chương trình Giáo dục Hiện đại

Lối sống 2

CỘNG ĐỒNG

**GIÁO DỤC TIỂU HỌC ỔN ĐỊNH VÀ
BẢO ĐẢM CHẤT LƯỢNG
THÌ TOÀN BỘ NỀN GIÁO DỤC MỚI ĐƯỢC ỔN ĐỊNH,
MỖI GIA ĐÌNH ỔN ĐỊNH, CẢ XÃ HỘI CÙNG ỔN ĐỊNH.**

LỖI SỐNG 2

© Nhóm Cánh Buồm

Sách này do nhóm Cánh Buồm tạo ra và cấp phép sử dụng theo giấy phép **Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-NC-SA 4.0)**. Theo giấy phép này, mỗi người dùng hoặc phân phối lại cuốn sách dưới bất kỳ hình thức nào (dạng số hoặc dạng in) đều phải dẫn nguồn bản quyền của cuốn sách và giữ nguyên dòng “Tải về miễn phí tại <https://canhbuom.edu.vn/sachmo/>” trên mỗi trang tài liệu, hoặc trong trích dẫn trở tới trang kể trên.

Liên lạc:

Chương trình Giáo Dục Hiện Đại – Nhóm Cánh Buồm

Email: lienhe@canhbuom.edu.vn | Website: www.canhbuom.edu.vn

Chịu trách nhiệm bản thảo:

PHẠM TOÀN, NGUYỄN THỊ THANH HẢI

Biên tập:

NGUYỄN THỊ MINH HÀ

Hình ảnh:

Hình ảnh sử dụng trong sách này được chúng tôi lấy xuống từ Internet

Cùng bạn dùng sách

Bộ sách *Lối sống* được soạn để tổ chức việc học Đạo đức hoặc Đạo lý của trẻ em ở nhà trường phổ thông.

Tại sao cần phải thay đổi như vậy?

1. Khả năng cao nhất của cách dạy “Đạo lý” hoặc “Đạo đức” là đưa ra được những lời khuyên. Lời khuyên có thể đúng, nhưng lấy gì bảo đảm người học sẽ có hành vi đúng như lời khuyên?

2. Lối sống là hành vi có ý thức hằng ngày của một con người. Những hành vi đó thể hiện quan niệm về đạo đức được chia sẻ với mọi người trong cộng đồng. Đó là một công trình rèn luyện lâu dài khởi động một cách có ý thức từ nhà trường.

Môn học này cùng bộ sách này vì thế có thể đặt tên rất dài là *Sách hướng dẫn tổ chức hình thành lối sống hằng ngày cho trẻ em* và đã được rút gọn thành **môn giáo dục Lối sống** kèm theo là sách học **Lối sống**.

Một lối sống mới cho trẻ em được hình thành theo một trục chính là *năng lực sống đồng thuận*. Đó là học để biết cùng tìm cách sống hòa hợp giữa cá nhân với cộng đồng và giữa các cộng đồng với nhau. Đó cũng là lối sống hằng ngày, ngay ngày hôm nay, từ Lớp 1, và ý thức sống đó sẽ có tác động tới lối sống mai sau.

Chương trình học được phân bố theo các chủ đề như sau:

Lớp 1 – Cá nhân (ý thức sống tự lập – tự phục vụ. Tự lập là mặt tinh thần, còn tự phục vụ là mặt vật chất).

Lớp 2 – Cộng đồng (Nguyên lý sống đồng thuận thể hiện rõ

nhất ở lối sống của con người trong cộng đồng; Và đồng thuận là (a) cùng lao động, (b) cùng tôn trọng giá trị văn hóa – tinh thần của nhau, (c) cùng tháo gỡ xung đột).

Lớp 3 – Gia đình (Nguyên lý ba yếu tố sống đồng thuận áp dụng vào cộng đồng gia đình để sống hạnh phúc và biết xử lý khi hạnh phúc gia đình bị đe dọa).

Lớp 4 – Tổ quốc (Nguyên lý ba yếu tố sống đồng thuận áp dụng vào cộng đồng quốc gia-dân tộc: Học sống đồng thuận trong một dân tộc ở đó em có đồng bào; và sống đồng thuận trong một quốc gia ở đó có những ràng buộc bằng luật pháp).

Lớp 5 – Nhân loại (Nguyên lý ba yếu tố sống đồng thuận áp dụng trong cộng đồng loài người văn minh đang phải cùng học lối sống văn minh hơn để tránh bị tuyệt diệt).

Học để có ý thức và ứng dụng lối sống có đạo đức như trên ở bậc Tiểu học, học sinh sẽ có hành trang ban đầu như sau:

- (a) Các em hiểu rõ học *Lối sống* không phải là học nói lại những nguyên tắc đạo đức, mà là *thực hành có ý thức* một nguyên lý cao cả *sống đồng thuận*.
- (b) Mọi hành vi của học sinh từ Lớp 1 đến hết Lớp 5 đều tiến hành có tổ chức để đạt tới *cái tinh thần* (ý thức đạo lý) được kiểm soát bởi *cái vật chất* (những hành vi cụ thể, thực hiện một cách tường minh).
- (c) Hành trang *sống đồng thuận* đó sẽ đưa các em lên bậc Trung học cơ sở đi sâu vào *từng vấn đề đạo lý* người xem xét dưới các khía cạnh triết học, xã hội học, và cả về chính trị, bảo đảm hết Lớp 9 sẽ thanh thản vào đời.

Toàn bộ quan điểm và nội dung cụ thể trong bộ sách *Lối sống* này đều đã được phát triển và quy trình hóa bởi nhóm Cánh Buồm.

Tuy nhiên, các tác giả vẫn thấy cần nói lời biết ơn tới những người đi đầu mở đường là Hồ Ngọc Đại, Mạc Văn Trang, Đặng Ngọc Riệp và Trần Thị Tố Oanh của hệ thống Giáo dục thực nghiệm Công nghệ Giáo dục.

Nhóm biên soạn mong bạn dùng sách chú ý thực hiện đường lối *không dạy học theo lối giảng giải mà chỉ tổ chức việc tự học của trẻ em*.

Các năng lực tương ứng tạo ra từ những môn học khác (Văn, Tiếng Việt, Khoa học, cả môn Tiếng Anh...) đều được huy động đúng lúc vào việc học sách *Lối sống*.

Hơn ở đâu hết, môn *Lối sống* sẽ thể hiện mong ước của nhóm Cánh Buồm đã được long trọng ghi trên bìa các tập sách bậc Tiểu học: *Giáo dục Tiểu học ổn định và bảo đảm chất lượng thì toàn bộ nền giáo dục mới được ổn định, mỗi gia đình ổn định, cả xã hội cùng ổn định*.

Chúc các bạn thành công!

Nhóm Cánh Buồm

Lá thư đầu năm gửi các em học sinh Lớp 2

Các em học sinh Lớp 2 thân mến,
Các em đã lên Lớp 2 trường phổ thông. Nhanh thế đấy!
Năm ngoái, các em còn mải mê học đọc và viết đúng tiếng Việt.
Năm ngoái, các em mới còn bàn nhau xem thế nào là *em đã lớn*.

Cũng mới năm ngoái các em đã xác định mình là *cá nhân tự lập*. Mình tự lập thông qua việc tự phục vụ trong từng việc hàng ngày, từ khi ngủ dậy đến khi chào cả nhà rồi tắt đèn, ngồi thư giãn, và đi nằm.

Năm nay, lên Lớp 2, các em học về *cộng đồng*.

Trước hết, các em sẽ tìm hiểu *cộng đồng* là gì.

Các em sẽ học theo cách phân biệt *bầy đàn động vật* so với *cộng đồng con người*.

Đàn chim, đàn ngựa vằn, bầy thỏ,... chúng sống chung với nhau theo *bản năng* sống. Chúng có những thói quen bầy đàn mà nhìn bề ngoài thấy có vẻ như có tổ chức. Nhưng khi gặp tai họa, chúng có thể tan tác hoặc bị tiêu diệt.

Chỉ có con người mới biết *sống thành cộng đồng*.

Vì con người có *ngôn ngữ* để trao đổi với nhau.

Nhờ có trao đổi ngôn ngữ, con người biết *tổ chức* nhau lại.

Vì con người tổ chức cuộc sống có *mục đích*.

Vì mục đích sống của con người giúp nó sống *hạnh phúc*.

Cuộc sống cộng đồng có tổ chức và hạnh phúc giúp con người củng cố ý thức cộng đồng.

Ý thức đó là từng cá nhân biết sống có trách nhiệm trong cộng đồng và toàn thể cộng đồng được sống mỗi ngày một thêm hạnh phúc. Hạnh phúc đó nằm trong tư tưởng MỘT NGƯỜI VÌ MỌI NGƯỜI – MỌI NGƯỜI VÌ MỘT NGƯỜI.

Thảo luận:

1. Mỗi em kể tên một đàn thú vật hoang dã.
2. Mỗi em kể tên một đàn vật nuôi.
3. Trường học của chúng ta có một bầy đàn học sinh hay là có một cộng đồng học sinh? Tại sao?

BÀI MỞ ĐẦU

ÔN ĐIỀU ĐÃ BIẾT

Thảo luận:

Em còn nhớ tấm hình buồn cười này ở sách *Lối sống Lớp 1* không? Tấm hình này nhắc nhở em về mục đích học môn *Lối sống Lớp 1* là gì? Hỏi cách khác: Học môn *Lối sống Lớp 1* để thành con người biết làm gì, con người biết sống như thế nào?

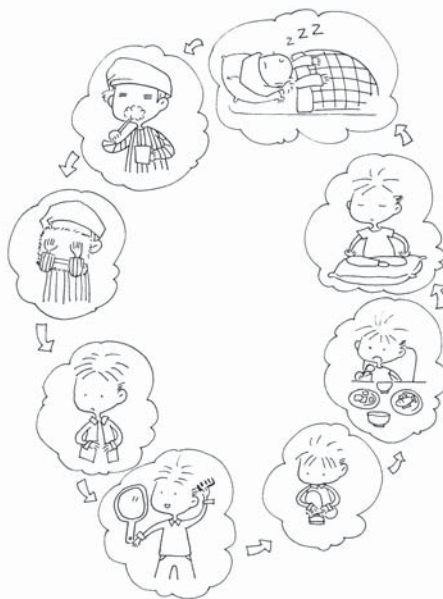
Các em chọn và cho biết *tại sao chọn mục đích đó*.

THỂ NÀO LÀ SỐNG TỰ LẬP?

Tự lập là TỰ PHỤC VỤ

Ôn lại những việc chính từ sáng ngủ dậy đến tối khi đi ngủ

Thảo luận:

1. Những việc trong buổi sáng ở nhà – để sống tự lập và tự phục vụ – gồm những việc như thế nào?
2. Em đã bị bắt buộc tự làm mọi điều đó và em đã làm để được khen hay em có ý thức tự mình làm mọi điều quy định về tự phục vụ?

Thảo luận sơ kết:

1. Những từ nào thích hợp với lối sống tự lập: *nhANH CHÂN NHANH TAY – MẶT MÀY TƯƠI TỈNH – PHỤNG PHÀ PHỤNG PHỤ – ỒNG ỒNG Ợ?* Tại sao em chọn từ đó cho lối sống tự lập xứng đáng với người học sinh Lớp 1?
2. Như thế nào là có ý thức tự phục vụ để sống tự lập?

Tự lập là TỰ PHỤC VỤ

Ôn lại những việc chính ở trường

Thảo luận:

Trong việc HỌC ở trường, tự lập và tự phục vụ là làm gì và như thế nào?

Em bị bắt buộc phải học, hay em thích học? Em học để được khen, để hơn các bạn, hay em có ý thức tự mình học mọi điều?

Tự lập là TỰ PHỤC VỤ

Ôn lại những việc chính về ăn uống

Trong việc ĂN, tại sao con người *tự lập* và *tự phục vụ* lại phải chú ý đầu tiên và luôn luôn chú ý đến *tiết kiệm*?

1. Hãy nhớ lại và đọc thuộc câu ca dao “Ai ơi bưng bát cơm đầy...”, thi xem bạn nào đọc thuộc và đọc hay.
2. Em bị bắt buộc phải tiết kiệm để được khen, hay em có ý thức tiết kiệm?
3. Em kể cho các bạn trong lớp nghe một việc em đã làm để thực hành tiết kiệm.

Luyện tập

1. Hãy xem hai hình trên lấy từ Internet. Hãy dùng một từ để đặt tên cho từng hình theo ý em.
2. Hãy chọn một từ trong những từ sau đây và cho biết vì sao em chọn từ đó: *tiết kiệm* – *hoang phí* – *đồng cảm* – *chê trách*.
3. Hai hình đó gợi cho em ý nghĩ gì về ý thức tiết kiệm?
4. Câu ca này nhắc nhở em điều gì khi tự phục vụ.

*Ai ơi bưng bát cơm đầy
Dẻo thơm một hạt đắng cay muôn phần.*

Học bài hát

Em là hoa hồng nhỏ

(Lời và nhạc Trịnh Công Sơn)

Em sẽ là mùa xuân của mẹ
Em sẽ là màu nắng của cha
Em đến trường học bao điều lạ
Môi mỉm cười là những nụ hoa

Trang sách hồng nằm mơ màng ngủ
Em gối đầu lên những dòng thơ
Em thấy mình là hoa hồng nhỏ
Bay giữa trời là tháng ngày qua

Trời mênh mông đất hiền hòa
Bàn chân em đi nhẹ nhẹ
Đưa em vào tình người bao la

Cây cỏ rừng bầy chim làm tổ
Sông có nguồn từ suối chảy ra
Tim mỗi người là quê nhà nhỏ
Tình nồng thắm như mặt trời xa

Học môn *Lối sống Lớp 1*

em đã biết

Em đã lớn – Em tập sống tự lập – Em biết tự phục vụ

Nay em học môn *Lối sống Lớp 2* để biết

sống trong CỘNG ĐỒNG

CỘNG ĐỒNG là gì?

Sống trong cộng đồng như thế nào?

BÀI 1

BẦY ĐÀN CON VẬT

Xem hình ảnh và chuẩn bị thảo luận

Đàn ngựa vằn này đầy sức mạnh!

Đàn voi này còn nhiều sức mạnh hơn!

Thảo luận: Các em tìm ví dụ chứng minh *sức mạnh cơ bắp* của bầy đàn.

Thế mà cả đàn ngựa vằn không biết làm cách gì qua sông cho an toàn! Thế nào cũng có vài con ngựa non hoặc ngựa lạc đàn trở thành mồi cho cá sấu! Và cả đàn ngựa hoảng sợ không biết làm gì để cứu nhau!

Và trong sa mạc, người ta thường gặp xương khô của ngựa vằn và voi. Chúng đã chết vì khát, vì bị tấn công, vì không bảo vệ được nhau...

Thảo luận: Tại sao bầy đàn con thú tuy mạnh về cơ bắp nhưng vẫn không thực sự mạnh như con người?

Xem hình ảnh và chuẩn bị thảo luận

Đừng nghĩ các con vật không có tổ chức!

Trong một đàn ong có ong chúa, có ong thợ, có cả những con ong chuyên quạt thông gió... Và tổ ong được xây khéo và đẹp đủ gợi ý cho nhiều nhà kiến trúc!

Một đàn kiến cũng vậy, có kiến chúa, kiến thợ...

Còn trong bầy chồn cũng thế – hãy nhìn con chồn đứng canh gác cho các bạn kiếm ăn. Rất nghiêm túc!

Thảo luận: Với nhiều ưu điểm đến thế (tổ đẹp, có tổ chức thành ong chúa, ong thợ, kiến chúa, kiến thợ), tại sao tổ ong và tổ kiến vẫn có thể bị phá? Và tại sao những con chồn vẫn không được gọi là con người?

Xem hình và thảo luận

1. Một bầy cừu có biết là chúng đang đi về làng không? Chúng có nhận thấy cảnh trời chiều thật đẹp không? Đàn cừu có biết nói với nhau như con người không? Đàn cừu có chung với nhau một kỷ niệm đầy xúc động nào không?
2. Một đàn cừu được một con gừ cai quản? Khi con chó lơ là, một con cừu bị con sói vồ và tha đi, đàn cừu có biết cách tổ chức chống lại con sói không?
3. Đàn cừu có biết tổ chức sản xuất để làm ra nhiều lông cừu và nhiều len, làm giàu làm đẹp cho bầy đàn mình không?

Luyện tập vui

Bầy chim di trú bay thành hình chữ V để con đi đầu chịu lực cản nhiều hơn, những con bay sau đỡ mệt. Chúng thay phiên nhau bay lên đầu cho cả đàn đỡ mệt.

So sánh với đội hình máy bay bên dưới.

Cùng tranh cãi với nhau cho vui: Đàn chim bắt chước máy bay, hay máy bay bắt chước đàn chim?

Tự sơ kết:

1. Hãy ghi lại những bầy đàn động vật mà em biết. Thi xem trong 3 phút bạn nào ghi được nhiều bầy đàn động vật!
2. Em suy nghĩ, thảo luận với bạn, rồi ghi vào vở trả lời câu hỏi sau: Một bầy đàn động vật có đặc điểm gì?

Kỹ năng sống của học sinh Lớp 2

Các em chơi trò chơi “bầy đàn”.

Mục đích:

1. Tập nhanh nhẹn, tai thính, phản ứng nhanh.
2. Qua trò chơi nhận ra chỗ yếu kém của bầy đàn là không có ngôn ngữ, không có tổ chức.

Cách chơi kiểu 1:

1. Chia lớp thành hai nhóm A và B. Một nhóm chơi, một nhóm quan sát để mô tả bầy đàn yếu kém ra sao. Nhóm này chơi xong đến lượt nhóm kia quan sát và mô tả.
2. Trong mỗi nhóm, người chơi bị bịt mắt. Tất cả túm tụm ở giữa lớp.
3. Chủ trò (giáo viên) đóng vai thú dữ. Chủ trò đứng ở một phía, lấy giọng ồm ồm: “*Ta là sư tử đây*”. Bầy đàn phải chạy xa chỗ tiếng nói sư tử vừa phát ra.
4. Chủ trò chuyển chỗ và phát ra: “*Ta là cá sấu đây*”. Bầy đàn lại phản ứng như trước, chạy xa chỗ tiếng nói cá sấu vừa phát ra.
5. Trong các cuộc chạy trốn đó, con nào bị lạc đàn sẽ bị thú dữ (chủ trò) bắt giao cho các bạn đứng ngoài canh hộ.
6. Chơi cho tới khi bầy đàn nhóm A vui đi thì thay bằng nhóm B.

Cách chơi kiểu 2:

1. Vẫn chia làm hai nhóm để một nhóm chơi một nhóm quan sát.
2. Cách chơi kiểu 2: Khi chủ trò xưng tên là thú dữ (*Ta là sư*

tử, báo gấm, cá sấu...) thì bầy đàn bỏ trốn – chủ trò xưng tên thú hiền (*Ta là chim sẻ, chim sẻ, con cò, con bò, con lợn...*) thì bầy đàn đứng yên, ai hoảng hồn chạy trốn sẽ bị bắt lại.

Sau vài lượt chơi, cả lớp nhận xét:

1. Bạn nào nhanh nhẹn, bạn nào lù đù. Thể hiện ở điểm nào?
2. Bầy đàn có sức mạnh không? Thể hiện ở điểm nào?
3. Bầy đàn có tổ chức không? Tốt hay không tốt?

BÀI 2

CỘNG ĐỒNG CON NGƯỜI

Mời các em đọc và cùng vẽ lại thành truyện tranh

Sống một mình

Ngày xưa, đã lâu rồi, một chàng trai trẻ nhận thấy cuộc sống gia đình trong làng xóm của anh ta đầy rẫy những chuyện phiền toái, khó chịu và đau khổ!

Thôi thì đủ hết: cãi nhau, ghét bỏ nhau, ác cảm với nhau, ghen tuông và thù hận nhau... tất cả đều xảy ra hàng ngày *như cơm bữa* ấy!

Thế là anh ta bỏ ra đi vào sống một mình tí trong rừng sâu. Anh lấy cây rừng, tre nứa và cỏ dại dựng một cái lều nhỏ nhỏ. “Ôi giời, ta ở đây và thật sung sướng!” – anh chàng tự nhủ thế.

Bỗng một hôm anh thấy trong lều có mấy con chuột. Mấy con chuột ranh cần thùng chần của anh. Thế là anh đành kiếm con mèo về cho chuột sợ. Con mèo thèm sữa. Thế là anh kiếm về thêm một con bò cái. Con bò cái cần ăn rơm và cỏ. Thế là anh phải kiếm về thêm một chú bé chăn bò. Chú bé chăn bò cần đồ ăn thức uống hàng ngày. Thế là anh chàng đành lấy vợ để có người nấu ăn hàng ngày. Có vợ rồi thì sinh con đẻ cái, và chàng trai bỗng lại có một gia đình.

Thế đó, con người ta làm sao có thể sống một mình, trừ phi mình là thiên thần hoặc là quỷ dữ. Con người ta cần ăn, cần một mái nhà, cần những người cùng sống chung, và cần hợp tác với

nhau. Con người cần giúp đỡ lẫn nhau để cùng sống. Và nếu họ có một gia đình hoặc một cộng đồng, thì mọi nhu cầu có thể được thỏa mãn.

Vì vậy mà việc sống chung trong xã hội có thể khiến cho con người sống đầy đủ và trở thành những công dân hạnh phúc.

(Cánh Buồm dịch từ sách *English for today*,
National Curriculum & Textbook Board,
Dhaka)

Cộng đồng con người

Tiếp tục xem biểu tượng về cộng đồng con người và thảo luận:
 Mỗi tín hiệu có nội dung gì?
 Cả bốn biểu tượng có chung nội dung gì?

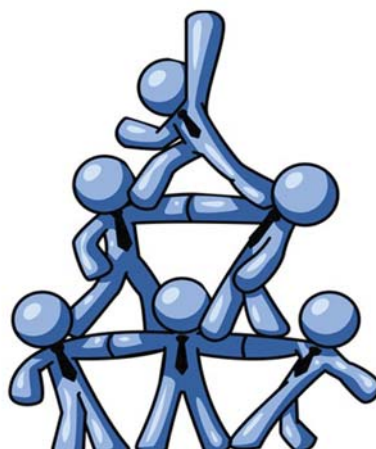

Em thảo luận và ghi vở:

1. Trong cách biểu đạt cả bốn biểu tượng đều có vẽ cái gốc cây. Tín hiệu đó biểu đạt điều gì?
2. Em còn nhận thấy mỗi gốc cây mọc cao lên và có biểu tượng gì nữa? Tín hiệu đó biểu đạt điều gì?

Cộng đồng con người

Tiếp tục xem biểu tượng về cộng đồng con người

Thảo luận và ghi vở:

Em có nhìn thấy trong *cách biểu đạt* các biểu tượng đều có hình ảnh con người không? Mỗi biểu tượng nói một nội dung gì? Cả ba biểu tượng cùng nói một nội dung gì?

BÀI 3

CỘNG ĐỒNG THẾ GIỚI

Có 197 quốc gia trên thế giới, trong đó có 193 nước là thành viên tổ chức Liên Hợp Quốc. Tất cả những con người trong 197 nước đó làm thành *cộng đồng thế giới*. Hoặc là *cộng đồng các quốc gia*.

Cách biểu đạt ở hình dưới đây có tính tượng trưng như thế nào? Các em tìm tên những nước các em đã biết. Thi nhau tìm được nhiều nước!

Có em nào quên nước Việt Nam không?

Các cộng đồng quốc gia trong cộng đồng thế giới

Nói một ý nghĩ của một người trong hình về cộng đồng quốc gia trong cộng đồng loài người rồi viết ý nghĩ đó ra.

Luyện tập

Em có biết cộng đồng các nước ASEAN không?
 Em cho biết trong hình có cờ những nước nào?
 Đố biết biểu tượng người lùn nhất trong hình là người nước nào?

Tại sao biểu tượng của cộng đồng ASEAN lại là bó lúa 12 nhánh?

Em nói vài lời giải thích ý nghĩa hình bên dưới.

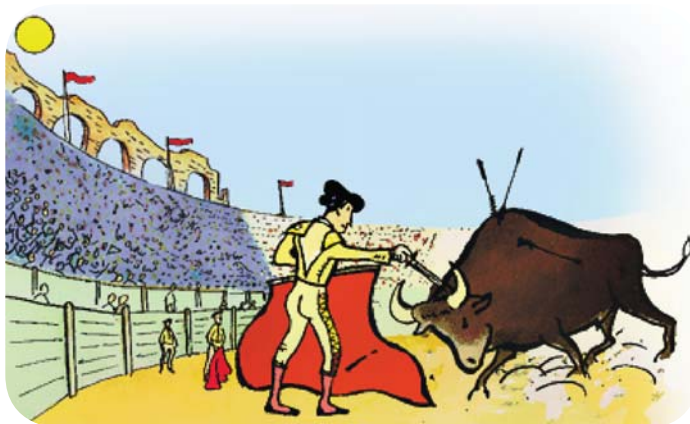
Luyện tập vui

Từng cá nhân hoặc từng nhóm chọn đề tài sưu tầm và triển lãm:

1. Tên nước và cờ nước em sưu tầm.
2. Tên nước, tên thủ đô và một hình ảnh thủ đô nước đó.
3. Tên nước và một đặc điểm dễ nhớ của nước đó.

Mẫu sưu tập cộng đồng một nước:

Đố biết nước nào? Em còn muốn thêm gì nữa về nước này?

Đố các em biết: Chúng ta có thể sưu tầm những hình này bằng công cụ gì?

Mẫu sưu tập cộng đồng một ngành nghề

Hình dưới đây là quảng cáo cho *Hội thảo Einstein*. Tại sao người ta đặt tên Einstein cho Hội thảo? Những người dự hội thảo thuộc cộng đồng những người làm công việc gì?

NEXT
EINSTEIN
FORUM

Các em tưởng tượng về công việc và nghề nghiệp những người trong các tấm hình bên dưới đây đến dự Hội thảo Einstein.

BÀI 4

CÁC CỘNG ĐỒNG ĐA DẠNG

Ngôn ngữ khác nhau

Chuyện tháp Babel

Hình bên là biểu tượng một cái tháp xây dở dang, tên là tháp Babel.

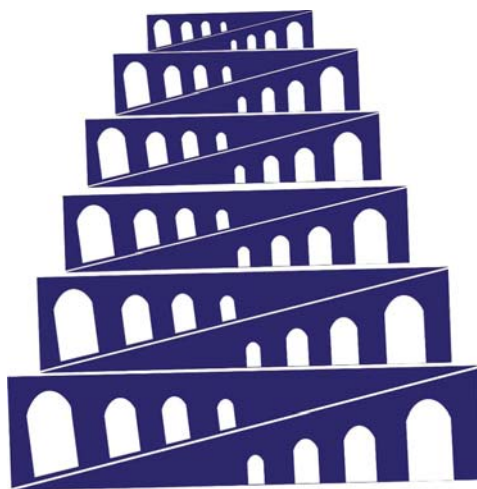
Chuyện như sau.

Ngày xưa, mọi người đều nói chung một thứ tiếng, và họ hiểu tiếng nói của nhau. Con người từ trong rừng và hoang mạc cùng đi tìm được nhiều nơi định cư và sinh sống no đủ.

Họ họp nhau lại và nói: “Chúng ta hãy dùng đất nặn và lấy lửa mà nung thành gạch để xây cất nhà cửa”. Họ dùng gạch thay vì đá và lấy nhựa đen làm hồ.

Họ rủ nhau: “Chúng ta cùng xây một thành phố lớn và một tháp có đỉnh cao chọc trời, đựng tới các vì sao? Chúng ta phải làm sao khỏi bị phân tán trên khắp mặt đất.”

Tháp xây cao dần. Khốn nỗi đến một lúc, người bên dưới nói, người bên trên không nghe được và không hiểu người bên dưới nói gì nữa...

Thế là việc xây tháp không hoàn thành được. Thành phố ấy và cái tháp xây dở dang là Babel. Người đời sau hề thấy ai cãi nhau và không hiểu ý nhau thì đùa vui để hai người đoàn kết lại: *Hai ông chưa xây xong tháp Babel à?*

Thảo luận:

1. Các em tự nghĩ ra trò chơi “Tháp Babel” với nhau đi, rất vui. Ví dụ ra lệnh rẽ trái thì em rẽ phải, bảo cả lớp chạy thì người nằm người ngồi, bảo cười thì khóc hu hu... Vì không hiểu tiếng của nhau mà!
2. Em có thấy người nghĩ ra chuyện “Tháp Babel” rất thông minh, câu chuyện đã mô tả thú vị cộng đồng loài người ở điểm nào?

Ăn mặc khác nhau

Áo tứ thân của
phụ nữ Việt Nam

Cách trang điểm
của thiếu nữ Ấn Độ

Áo sari của phụ nữ Ấn Độ

Quần không ống của đàn ông xứ Scotland (Anh)

Các em hãy cùng sưu tầm trang phục của các dân tộc trên thế giới.

Truyền thống tinh thần khác nhau

Xem hình và thảo luận:

Cộng đồng người Nhật Bản coi núi Fuji đỉnh núi quanh năm tuyết phủ và hoa anh đào như là biểu tượng chung về tinh thần của cả cộng đồng. Khác với hình ảnh tuyết trắng và hoa anh đào mảnh mai, hình ảnh các võ sĩ sumo cũng được người Nhật thích thú.

Truyền thống tinh thần khác nhau

Xem hình và thảo luận:

Em thấy cộng đồng Việt Nam có biểu tượng chung nào được yêu thích giống như biểu tượng của cộng đồng người Nhật Bản không? Em biết gì về bánh chưng, hoa đào, hoa mai vàng...?

Em thích biểu tượng nào khác? Tại sao?

Kiểu nhà ở khác nhau

Xem hình và cùng đoán ra đâu là *nhà sàn* (cộng đồng Tây, Thái, sàn gỗ nhà làm cao, phòng thú dữ) *nhà trên vách núi* (cộng đồng Tây Tạng, thiếu đất, gần như nhà nọ chồng lên nhà kia), *nhà lều* (vùng gần quanh năm có tuyết)...

Kỹ năng sống của học sinh Lớp 2

Giữ bản sắc độc lập Tôn trọng sự khác biệt

1. Tôn trọng truyền thống của người khác

- a. Đố biết người theo đạo Islam không ăn uống những gì trong những thực phẩm dưới đây: *thịt cừu – thịt bò – thịt lợn – bia – rượu – bánh mì – cá chép – mực nướng – cà phê...*? Vì sao em biết?
- b. Đố biết người châu Âu không ăn uống những gì trong những thực phẩm dưới đây: *thịt cừu – thịt bò – thịt chó – chim bồ câu – ngỗng – cà phê – cơm rang – chuối – lòng lợn tiết canh...*? Vì sao em biết?
- c. Khi tiếp xúc với người có thói quen truyền thống khác mình, ví dụ người theo đạo Cơ đốc trước khi ăn đều làm dấu cảm ơn Chúa, em chọn thái độ nào: chê bai, cười giễu, hay lịch sự im lặng tôn trọng lối sống đó?

2. Tôn trọng tín ngưỡng của người khác

- a. Nói chung các sáng chủ nhật, người theo đạo Cơ đốc đều ăn mặc lịch sự cùng gia đình đi lễ Nhà thờ.
- b. Người theo đạo Islam hằng ngày cầu Chúa hai lần trước khi mặt trời mọc và sau khi mặt trời lặn.

3. Vì sao cần tôn trọng người khác

- a. Có phải bất cứ ai sống khác ta đều là sai hoặc thấp kém hơn ta không?
- b. Các em sưu tầm một điều tốt đẹp (nhân tài, tính nết tốt, thành tích văn hóa khoa học...) trong các cộng đồng người Do Thái, người theo đạo Cơ đốc, theo đạo Phật hoặc người theo đạo Islam, và chia sẻ với các bạn cùng lớp.

Các em cùng học bài hát

Trái đất này là của chúng mình

(Thơ Định Hải, nhạc Trương Quang Lục)

Trái đất này là của chúng mình
 Quả bóng xanh bay giữa trời xanh
 Bờ câu ời tiếng chim gù thương mến
 Hải âu ời cánh chim vờn trên sóng
 Cùng bay nào – Cho trái đất quay
 Cùng bay nào – Cho trái đất quay

Trái đất này là của chúng mình
 Vàng trắng đen tuy khác màu da
 Bạn yêu ời, chúng ta là hoa quý
 Đây hương thơm nắng tô màu tươi thắm
 Màu hoa nào – Cũng quý cũng thơm
 Màu da nào – Cũng quý cũng thơm

Trái đất này là của chúng mình
 Cùng xiết tay môi thắm cười xinh
 Bình minh ời khúc ca này êm ấm
 Học chăm ngoan đắp xây đời tươi sáng
 Hành tinh này – Là của chúng ta
 Hành tinh này – Là của chúng ta

BÀI 5

CỘNG ĐỒNG VIỆT NAM

Các em học sinh Lớp 2 thân mến,
 Bây giờ chúng ta trở về với cộng đồng Việt Nam!
 Các em hãy tưởng tượng...

Một người bị thương, hôn mê sâu, trong cơn mê sáng, đôi khi môi mấp máy *Mẹ ơi Mẹ ơi* và khi bừng tỉnh, được nắm tay chính mẹ mình và nói với mẹ bằng tiếng Việt *Mẹ ơi Con đây Mẹ ơi...*

Những ngư dân lênh đênh trên biển vì bão tố, vì giặc biển, vì máy móc hỏng và mất liên lạc... họ ngóng tìm về những ngọn đèn biển mang tên thân thuộc *Cô Tô, Hòn Dấu, Sơn Trà, Cửa Việt, Lý Sơn, Hòn Lớn, Gành Đèn, Cù Lao Xanh, Vũng Tàu, Dinh Cậu, Bảy Cạnh...* và họ sẽ vượt qua cái chết để về với đất liền, về với đất Mẹ Việt Nam...

Và hãy tưởng tượng em là một người đi xa Tổ quốc năm năm, mười năm, có khi đi xa gần hết đời, rồi em được dịp trở lại *làng ta xưa, quê nhà xưa, cánh đồng xưa, dòng sông xưa, thành phố xưa...* trở về với những *món ăn xưa, gặp lại những phong tục xưa* có khi đã thành xa lạ... Ấy vậy mà, em sẽ lại hít thở cái *mùi vị quê hương* muôn đời không thể quên...

Có câu hỏi: Vậy khi còn ở xa, chưa về lại Việt Nam, em có nhận mình thuộc *cộng đồng Việt Nam* không?

Có! Có tất cả!

Tất cả trong một tiếng gọi từ trong tim: *Cộng đồng Việt Nam, Quê hương Việt Nam, Tổ quốc Việt Nam, Dân tộc Việt Nam...* cùng với *Tiếng nói Việt Nam, Phong tục Việt Nam, Truyền thống Việt Nam...*

Trước hết, mời các em đọc một truyền thuyết kể chuyện tại sao người Việt Nam chúng ta gọi nhau là đồng bào.

Truyền thuyết về nguồn gốc người Việt Nam

Lạc Long Quân lấy con gái Đế Lai là Âu Cơ sinh một bọc trăm trứng, trăm trứng ấy nở thành trăm người con trai.

Một hôm, Lạc Long Quân nói với Âu Cơ rằng: “Ta là giống Rồng, mình là giống Tiên, thủy hỏa khắc nhau, không ở cùng nhau được”.

Hai người chia con mà ở riêng. Năm chục người theo mẹ về núi, năm chục người theo cha xuống biển, chia nhau mà thống trị những xứ đó.

Người con cả trong số những người con theo mẹ lên Phong Châu (nay là Phú Thọ) và được tôn làm vua gọi là Hùng Vương lập ra nước Văn Lang.

Nhớ đến sự tích cùng sinh ra trong một cái bọc trứng, người Việt Nam về sau thường gọi nhau là đồng bào nghĩa là “cùng một bọc”.

(Kể lại theo Lĩnh Nam Chích Quái và Việt Nam sử lược)

Thảo luận

a. Kể lại và trả lời câu hỏi: Tại sao người Việt Nam gọi nhau là đồng bào?

b. Hai ảnh. Một bên ủng hộ đồng bào miền Trung bị lũ lụt. Một bên cứu trợ *nhân dân* Philippines. Có thể dùng chữ cứu trợ **đồng bào** Philippines được không? Tại sao?

Cộng đồng Việt Nam có chung lịch sử

Nhiều công việc lao động đơn giản từ khi có người Việt Nam đã được khắc vào trống đồng lưu lại cho đời sau.

Nghỉ lễ ra khơi đánh cá và nhớ công ơn Hải đội Hoàng Sa.

Các em cùng nhau kể chuyện vị ANH HÙNG LỊCH SỬ của cộng đồng Việt Nam liên quan đến hình ảnh dưới đây:

Ngày 17-3 năm Mậu Tý (18-4-1288), sau chiến thắng Bạch Đằng, triều đình đem các tướng Nguyên bị bắt làm lễ dâng thắng trận ở Chiêu Lăng (lăng vua Trần Thái Tông). Tại đây, vua Trần Nhân Tông trông thấy chân mấy con ngựa đá đều lấm bùn (vì trước đó quân Nguyên đã phá Chiêu Lăng và định đập bỏ ngựa đi mà chưa kịp), tức cảnh ngâm hai câu thơ này:

*Xã tắc lưỡng hồi lao thạch mã,
Sơn hà thiên cổ điện kim âu.*

Nghĩa là:

Trên nền xã tắc hai lần ngựa đá phải mệt nhọc,
Nhưng núi sông nghìn đời được đặt vững như âu vàng.

Luyện tập:

1. Các em kể cho nhau nghe câu chuyện trên theo cách kể của mình.
2. Các em đóng vai vua Trần Nhân Tông đứng ngắm con ngựa đá chân lấm bùn, trò chuyện với mọi người rồi tức cảnh ngâm thơ.
3. Các em tìm những từ đồng nghĩa với từ “sơn hà” trong câu thơ thứ hai.

Các em cùng nhau kể chuyện vị ANH HÙNG LỊCH SỬ của cộng đồng Việt Nam liên quan đến hình ảnh dưới đây:

Nguyễn Trung Trực (1837–1868)

Nguyễn Trung Trực quê ở xóm Lưới, nay là thôn Vĩnh Hội, xã Cát Hải, huyện Phù Cát, tỉnh Bình Định.

Gia đình ông phiêu bạt vào Nam tránh Hải quân Pháp bắn phá, định cư ở xóm Nghề nay thuộc xã Thanh Đức, huyện Bến Lức, tỉnh Long An và sinh sống bằng nghề chài lưới vùng sông Vàm Cỏ.

Năm 1859, thực dân Pháp đánh chiếm Nam Bộ nước ta. Nguyễn Trung Trực chiến đấu dưới quyền chỉ huy của Trương Định. Nguyễn Trung Trực đã chỉ huy đốt cháy tàu Pháp *L'Espérance* (nghĩa là “Hy vọng”) án ngữ vàm Nhật Tảo, và tiêu diệt đồn Pháp ở Kiên Giang, tiêu diệt 5 sĩ quan và 67 lính Pháp, thu trên 100 khẩu súng cùng nhiều đạn dược và làm chủ tình hình được 5 ngày liền.

Ông bị bắt năm 1868 và giải về Sài Gòn. Viên thống soái Nam Kỳ lúc bấy giờ vừa dụ hàng dọa, Nguyễn Trung Trực đã trả lời: “Thưa Pháp soái, chúng tôi chắc rằng chừng nào ngài cho trừ hết cỏ trên mặt đất, thì mới may ra trừ tiệt được những người ái quốc của xứ sở này.”

Trước khi hy sinh, ông còn khẳng khái nhắc lại: “Bao giờ Tây nhổ hết cỏ nước Nam mới hết người Nam đánh Tây”.

Cộng đồng Việt Nam có chung văn hóa

Lễ Hạ điền cù già trong làng đóng vai nhà vua mặc áo vàng (long bào) xuống ruộng cấy để mở đầu mùa vụ mỗi năm.

(Lễ hội Tịch điền Đọi Sơn năm 2015 (Ảnh: TPO))

Đua bò vùng Bảy Núi ở Nam Bộ, vẫn còn tới ngày nay.

Cộng đồng Việt Nam có chung đất nước đẹp đẽ

Đồng lúa chín

Chợ trên sông

Cộng đồng Việt Nam giản dị

Sông nước miền Tây

Những đứa trẻ chăn trâu nô đùa

Cộng đồng Việt Nam chia sẻ những niềm vui văn hóa

Nam nữ chơi ném Cờn

Nhảy sạp dân tộc Thái,
Lai Châu

Hội làng Giang Cao, Bát
Tràng, Hà Nội

Cộng đồng Việt Nam nhiều dân tộc anh em chung sống

Không gian văn hóa
Cồng Chiêng
Tây Nguyên

Lễ hội Chá Chiêng
của dân tộc Thái,
Hòa Bình

Các cô gái dân tộc tại
Chợ Phiên Bắc Hà,
Lào Cai

Luyện tập

Tự sơ kết về cộng đồng Việt Nam

1. Qua các hình ảnh, em ghi nhớ gì về *lịch sử cộng đồng* người Việt Nam? Trồng lúa, chăn nuôi, làm cầu, mở chợ... có tạo thành cộng đồng không?
2. Một người có thể làm được cái *nhà rông* không? *Nhà rông* là của cộng đồng dân tộc nào?
3. Lễ hội *cồng chiêng* là gì? Ở cộng đồng dân tộc nào có lễ hội *ném Cờn* và *múa sạp*?
4. Người Thái, người Ba Na và các cộng đồng dân tộc khác có vui thích với những tục lệ của *cộng đồng dân tộc Việt Nam* không?

Em vẽ về Cộng đồng người Việt của em:

Mời các em thảo luận, sưu tầm tài liệu để hiểu biết thêm về Cộng đồng Việt Nam, rồi tưởng tượng và vẽ theo đề tài gợi ý.

1. Cộng đồng Việt Nam có hơn 50 dân tộc đoàn kết với nhau: Kinh, Tày, Thái, Mèo, Dao, Nùng, Chăm, Ê-đê, Ba-na, Khơ-me... Em còn biết có những dân tộc ít người (dân tộc thiểu số) nào khác nữa?

Cùng nhau giải nghĩa từ *dân tộc thiểu số*.

Các dân tộc đó ở vùng nào, ăn mặc ra sao, sinh sống thế nào?

Cộng đồng Việt Nam có thể thiếu một dân tộc thiểu số nào đó không? Tại sao? Cộng đồng dân tộc thiểu số có thể tách khỏi cộng đồng Việt Nam không? Tại sao?

2. Cộng đồng Việt Nam xây dựng đất nước giàu đẹp.

Các em thảo luận và tìm tư liệu, hình ảnh về các công trình làm ra của cải vật chất cho người Việt Nam. Cùng nhau giải nghĩa các từ: *sản xuất, công nghiệp, nông nghiệp, lâm nghiệp, ngư nghiệp, giao thông, điện lực, ngoại thương, xuất khẩu...* và các từ khác các em thấy có liên quan đến chủ đề đang thảo luận.

3. Cộng đồng Việt Nam bảo vệ đất nước.

Các em cùng nhau giải nghĩa các từ: *độc lập, xâm lược, nô lệ, giải phóng dân tộc, biên giới, biển đảo quê hương, Anh hùng lực lượng vũ trang...* và các từ khác các em thấy có liên quan đến chủ đề đang thảo luận.

4. Cộng đồng Việt Nam bảo vệ môi trường sống trong lành.

Các em cùng nhau giải nghĩa các từ: *cây xanh, bảo vệ rừng, chống ô nhiễm, biển sạch, thành phố sạch, nông nghiệp sạch, công viên...* và các từ khác các em thấy có liên quan đến chủ đề đang thảo luận.

5. Cộng đồng Việt Nam cứu trợ nhau khi gặp khó khăn, hoạn nạn.

Các em cùng nhau giải nghĩa các từ: *lũ lụt, hạn hán, hỏa hoạn, tai nạn, cứu trợ, làm từ thiện...* và các từ khác các em thấy có liên quan đến chủ đề đang thảo luận.

6. Cộng đồng Việt Nam có người tài giỏi làm vẻ vang cho đất nước.

Các em sưu tầm hình ảnh những *nhân tài Việt Nam*.

7. Cộng đồng Việt Nam muốn có cùng tương lai tốt đẹp.

Các em cùng nhau giải nghĩa các từ: *chung sống, hạnh phúc, bền vững*.

BÀI 6

ĐÓNG GÓP CHO CỘNG ĐỒNG

Các em xem hình và gọi tên những *ngành nghề* nổi tiếng lâu đời của Việt Nam:

- Các hãng nước mắm;
- Các vùng trồng hoa;
- Các vùng làm đồ gốm;
- Các vùng dệt chiếu;
- Các vùng trồng chè;
- Các vùng dệt lụa...

Các em cùng nhau bổ sung những nghề khác không đưa hết được vào sách học.

Công trình *kinh tế*, *văn hóa* cũ và mới làm giàu và làm đẹp cộng đồng người Việt Nam:

- Cầu Nhật Tân;
- Lăng tẩm ở cố đô Huế;
- Nhà hát lớn Hà Nội;
- Nhà thờ Đức Bà (Thành phố Hồ Chí Minh).

Các em cùng nhau bổ sung những công trình xây dựng kinh tế, văn hóa khác không đưa hết được vào sách học.

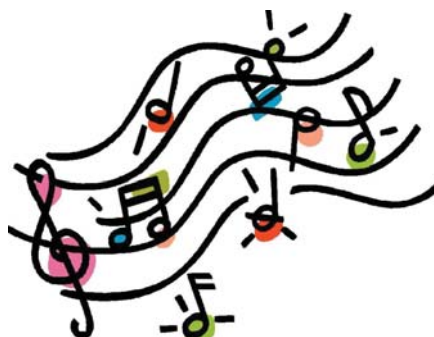
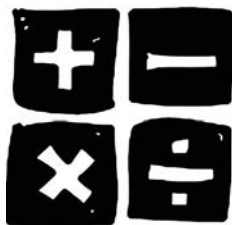
Công trình *du lịch* làm giàu đẹp cộng đồng người Việt Nam:

- Ruộng bậc thang;
- Tháp Chăm;
- Công viên cây xanh.

Các em cùng nhau bổ sung những công trình du lịch khác không đưa hết được vào sách học.

Các em cùng nhau sưu tầm những *nhân tài* của cộng đồng Việt Nam theo từng ngành hoạt động – Sưu tầm thêm những nhân tài thuộc ngành hoạt động chưa ghi đủ trong sách học.

Kỹ năng sống của em trong cộng đồng

1. Tên trường em có mang tên vị anh hùng lịch sử nào không? Các em hãy sưu tầm công trạng của vị anh hùng đó và tổ chức các hoạt động theo mẫu đã thực hiện với vua Trần Nhân Tông và ông Nguyễn Trung Trực. Nếu tên trường em không mang tên một anh hùng vì cộng đồng, em hãy chọn trường khác ở cùng địa phương.

2. Em ở phố nào? Tên phố có mang tên người anh hùng vì cộng đồng nào không? Các em cùng nhau sưu tầm về một công trạng và một điều đáng ghi nhớ về vị anh hùng đó. Gợi ý thêm: em cũng nên hỏi người lớn trong gia đình về điều đó. Nếu người lớn không giúp gì được em, thì em sẽ kể lại những gì đã cùng bạn học sưu tầm và kể cho cả nhà nghe.

3. Các em hãy vẽ hình ảnh người anh hùng vì cộng đồng và tổ chức triển lãm. Chú ý tập hợp các bức vẽ làm tư liệu và tài sản của trường mình để các bạn lớp sau học theo các em.

BÀI HỌC CUỐI NĂM

TRÁCH NHIỆM CỦA EM TRONG CỘNG ĐỒNG

Tự tổ chức thảo luận và tự sơ kết từng điều sau:

1. Nhận thức về cộng đồng nơi em đang sống: trường em
 Trường em đang học có chung một *tinh thần* gì?

(Gợi ý: Một mình em có thành cộng đồng không? Em gọi tên cộng đồng của em là gì? Em có tính các phụ huynh vào cộng đồng nhà trường này không? Tất cả giáo viên, học sinh, cán bộ, nhân viên... (có thể cả phụ huynh nữa) cùng chia sẻ với nhau *tinh thần* có thể gọi tên là gì?)

2. Nhận thức về giá trị được toàn thể cộng đồng trường em cùng chấp nhận và xây dựng

Tất cả mọi người trong cộng đồng trường em cùng tạo ra một giá trị gì?

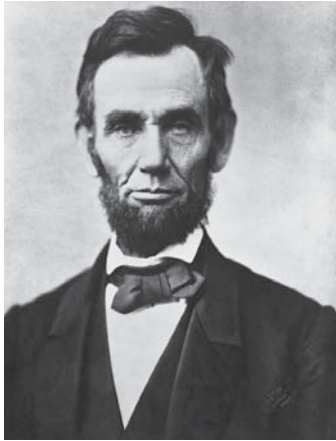
(Gợi ý: Giá trị đó có ngược lại với các cộng đồng khác trong cộng đồng Việt Nam không? Em gọi tên đó là giá trị gì? Em và cả cộng đồng muốn có một giá trị gì cho cộng đồng người Việt Nam?)

3. Nhận thức về mối quan hệ giữa cá nhân và cộng đồng nhằm xây dựng giá trị của cộng đồng trường em

Từng học sinh (chính em) ngầm nghĩ và trả lời câu hỏi này: Cộng đồng trường em đem lại *danh tiếng* cho em hay chính em (và từng bạn khác) đem lại *giá trị* cho cộng đồng trường mình?

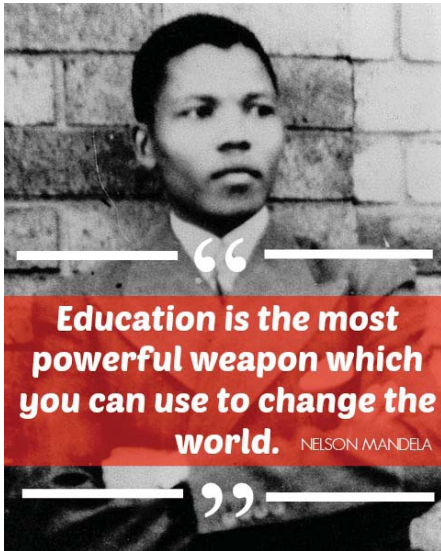
Em hãy tự đánh giá việc học môn Lối sống Lớp 2 của em.

**Trước khi chia tay em
Em có biết hai điều vô cùng quan trọng này
đối với cộng đồng không?**

**GOVERNMENT OF THE PEOPLE,
BY THE PEOPLE,
FOR THE PEOPLE,
SHALL NOT PERISH FROM THE EARTH.**
Abraham Lincoln

“Nhà nước của dân, do dân, vì dân sẽ mãi mãi vững bền trên Trái đất.” (Lời Tổng thống Hoa Kỳ, Abraham Lincoln, 1809–1865)

Education is the most powerful weapon which you can use to change the world. NELSON MANDELA

“Công cuộc giáo dục là vũ khí mạnh mẽ nhất ta có thể dùng để thay đổi cuộc đời.” (Lời Tổng thống Nam Phi, Nelson Mandela, 1918–2013)

Lý tưởng chung nhất của cộng đồng

Các em giải thích ý nghĩa của khẩu hiệu

**Một người vì mọi người
Mọi người vì một người**

**Mọi người vì tất cả
Một người vì mọi người**

EM TỰ ĐÁNH GIÁ

Thực hiện lối sống tự lập – tự phục vụ

a. Tự làm mọi việc đúng giờ giấc:

- ☐ Vui vẻ tự mình làm đúng.
- ☐ Còn phải nhắc nhở nhưng vẫn vui vẻ làm đúng.
- ☐ Đòi mẹ thưởng mới chịu làm đúng.

b. Thực hành tiết kiệm:

- ☐ Coi tiết kiệm là tự nhiên mình phải thực hiện.
- ☐ Còn phải nhắc nhở vì đôi khi quên tiết kiệm.
- ☐ Đôi khi đua đòi phung phí.

c. Tự học:

- ☐ Coi tự học là điều vui thích trong cuộc sống.
- ☐ Thích đọc sách và tiết kiệm mọi thứ để được đọc sách.
- ☐ Có vài lần bị cô giáo nhắc khẽ (ôi then quá!).

EM TỰ ĐÁNH GIÁ

Thực hiện lối sống tự lập trong cộng đồng

Hành động tự học và xây dựng văn hóa cộng đồng

	Tốt	Chưa tốt
Đọc sách hàng ngày	☐	☐
Hạ âm thanh nghe nhạc chống ồn cho cộng đồng	☐	☐
Sẵn sàng phục vụ xây dựng thư viện cộng đồng	☐	☐
Tham gia và tổ chức đội bóng của cộng đồng	☐	☐
Tham gia giữ gìn công viên cây xanh	☐	☐
Tham gia bài trừ tệ nạn xã hội trong cộng đồng	☐	☐

**Mỗi em vẽ một hình
để tự khen hoặc tự chê hoặc cả chê lẫn khen
và triển lãm chung cả lớp
mời cô giáo và phụ huynh đến thăm**

MỤC LỤC

Cùng bạn dùng sách	5
Lá thư đầu năm gửi các em học sinh Lớp 2	8
Bài mở đầu	ÔN ĐIỀU ĐÃ BIẾT 10
BÀI 1:	BẦY ĐÀN CON VẬT 16
BÀI 2:	CỘNG ĐỒNG CON NGƯỜI..... 23
BÀI 3:	CỘNG ĐỒNG THẾ GIỚI 28
BÀI 4:	CÁC CỘNG ĐỒNG ĐA DẠNG 33
BÀI 5:	CỘNG ĐỒNG VIỆT NAM 41
BÀI 6:	ĐÓNG GÓP CHO CỘNG ĐỒNG..... 54
Bài học cuối năm:	TRÁCH NHIỆM CỦA EM TRONG CỘNG ĐỒNG 59